

Διακονείν, διακονιά, διακονία

Ορθοδοξία / Κοινωνικά θέματα

Λαυρέντιος Γ. Δελλασούδας, Ομότιμος Καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ

Έχοντας την άποψη ότι είναι αναγκαίο να εξετάζουμε με ιδιαίτερη προσοχή τα μηνύματα, τα οποία εκπέμπουν εξαιρετικά γεγονότα, καθώς και ξεχωριστές ενέργειες, αντιλήψεις και συμπεριφορές που αποτελούν πρότυπα προς μίμηση, δεν θα μπορούσα να μην έχω ασχοληθεί και με το νόημα της έννοιας της *διακονίας*.

Διότι η ευρείας εφαρμογής σημασία της περιγράφει, κατά την άποψή μας, την μορφή τής αναγκαίας στάσης και δράσης μας απέναντι στον Άλλο, τον κοινωνικά ευπαθή, όπως είναι και το Πρόσωπο με Αναπηρία (προτεινόμενος όρος αντί τού ΑμΕΑ).

Ενδεικτικές προσεγγίσεις, για την περιγραφή τής σχέσης μας με τα Πρόσωπα με Αναπηρία (ΠμΑ) και των ενεργειών μας υπέρ αυτών, σύμφωνα πάντοτε με το πνεύμα τής διακονίας, αποτελούν τα εξής: *ι.* το έργο “Φιλανθρωπική και πνευματική διακονία τής Εκκλησίας και κοινωνική ένταξη Ατόμων με ειδικές ανάγκες” (βλ. [εδώ](#)), στο οποίο περιγράφονται τα αποτελέσματα των δύο πρώτων

φάσεων του ερευνητικού προγράμματος «Θρησκευτική αγωγή και κοινωνική ένταξη προσώπων με αναπηρία» (βλ. [εδώ](#)), *ii.* η κατ' έτος ωριαία εισήγηση στο πλαίσιο των μαθημάτων τού Φροντιστηρίου των Υποψηφίων Κατηχητών τής Αποστολικής Διακονίας τής Εκκλησίας τής Ελλάδος (βλ. [εδώ](#)) και *iii.* οι επ' ευκαιρία αναφορές σε σχετικές ομιλίες ή άρθρα.

Όμως, ένα εξαιρετικό γεγονός -στο πλαίσιο της παρούσας συγκυρίας- με υποχρέωσε να ασχοληθώ και πάλι με το νόημα της συγκεκριμένης λέξης, προκειμένου να την δω ως ενέργεια **αλληλεγγύης**, μη παραλείποντας παράλληλα να την δω και σε συνάρτηση με την έννοια της λέξης διακονία. Διότι, ενώ η αλληλεγγύη είναι δίπλα μας, τα μάτια μας δεν έχουν τη δυνατότητα-ετοιμότητα να την αντικρίσουν και να την αναγνωρίσουν. Κοιτάζουμε μόνο το αρνητικό, το οποίο έχει παγιωθεί ως το σύνηθες, ως γενικευμένη κατάσταση, για να δικαιολογούμε την απραξία μας.

Η έννοια της διακονίας

Ο όρος **διακονία** σημαίνει: «1. προσφορά υπηρεσίας στον συνάνθρωπο από τους πιστούς και ειδικότερα από τους εκκλησιαστικούς λειτουργούς: εθελοντική/ ποιμαντική/ φιλανθρωπική διακονία ασθενών. 2. (κατ' επέκτ.) αφοσιωμένη ενασχόληση με ένα έργο, έναν σκοπό: διακονία της δικαιοσύνης. Αφιέρωση τη ζωή του στη διακονία του Ευαγγελίου. Πβ. υπηρετήση. 3. ΕΚΚΛΗΣ. Αξίωμα και λειτουργήμα του διακόνου. Πβ. Διακόνημα». [Ακαδημία Αθηνών (2014). Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας. Εθνικό Τυπογραφείο. Λήμμα «διακονία», σ. 426].

Ως προς την σχέση των ονομάτων “διακονιάρης” (ο ζητιάνος, ο επαίτης, ο ζήτουλας, ο πολύ φτωχός καθώς και τα αντίστοιχα ονόματα θηλυκού γένους), “διακονιά” (η ζητιανιά, η επαιτεία) και “διακόνεμα” (το ζητιάνεμα) με τα ονόματα *διάκονος, διακονία, διακόνημα* αναφέρω παρενθετικά τα εξής: η λέξη *διακονιά* με τη σημασία τής επαιτείας οφείλεται στη συνήθεια των μοναχών τού Μεσαίωνα (που απεκαλείτο «διακονία») να γυρίζουν από σπίτι σε σπίτι ζητώντας χρήματα και άλλες προσφορές για τα μοναστήρια τους. [Μπαμπινιώτης, Λεξικό τής Ν. Ε. Γλώσσας. γ' έκδ., σ. 482].

Επανερχόμενοι στην έννοια της διακονίας και εξετάζοντάς την με την προοπτική αντιμετώπισης της διάκρισης και της διαφοράς στην καθημερινή πράξη διαπιστώνουμε το εξής παράδοξο. Η εφαρμογή τής μαθηματικής ισότητας στην οποιαδήποτε ενιαία παροχή προς όλους ανεξαιρέτως δεν συνεπάγεται επίτευξη τού επιδιωκόμενου σκοπού. Διότι διαιωνίζει την ανισότητα, ακόμη και όταν οι προθέσεις μας είναι ειλικρινείς, δεδομένου ότι αν και στα δύο μέλη μιας ανισότητας προσθέσουμε τον ίδιο αριθμό, θα προκύψει ανισότητα της ίδιας φοράς (βλ. [εδώ](#)).

Κάθε παροχή κατά ενιαίο τρόπο εν ονόματι της ισότητας, η οποία προορίζεται για δύο μη ίσους από πλευράς δυνατοτήτων ανθρώπους, συνεπάγεται διατήρηση της ανισότητας - ανισορροπίας, αφού όλοι «υπαίτια» ή «ανυπαίτια» είμαστε διαφορετικοί - άνισοι. Κατά συνέπεια, έμπρακτη και χωρίς παρερμηνείες εφαρμογή τής ισότητας, για την εκ μέρους κάθε ανθρώπου “αυτοδύναμη” (=ανεμπόδιστη) διεκδίκηση και κατάκτηση κοινωνικών αγαθών (εκπαίδευση, υγεία, συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι, απόκτηση βασικών αγαθών διαβίωσης), μπορεί να υπάρξει όταν και μόνο όταν συντρέχουν και οι αρχές τής αναλογικότητας και της συμπληρωματικότητας και αντιστρόφως της ανάλογης απαλλαγής από άδικα βάρη.

Πρόταση

Το ζήτημα της αντιμετώπισης της διάκρισης και της διαφοράς εν ονόματι της ισότητας απαιτεί τη συνδρομή ειδικών προϋποθέσεων, οι οποίες θα υπηρετούν τον συνδυασμό των αρχών της **αναλογικής συμπληρωματικότητας**, της **απαλλαγής από άδικα βάρη** και της **αναλογικής επιβάρυνσης**. Όμως, για να επιδιωχθεί η ισότητα με τις παραπάνω προϋποθέσεις, είναι απαραίτητη η συμβολή της **κοινωνικής αλληλεγγύης**, της **αληθούς δικαιοσύνης** και της **ατομικής ευθύνης**, με διαχωρισμό της ευθύνης αυτού που γνωρίζει την αληθή δικαιοσύνη και συνειδητά δεν την υπηρετεί και αυτού που ναι μεν την γνωρίζει, αλλά αδυνατεί αντικειμενικά να την υπηρετήσει.

Αυτή η αλληλέγγυη και η δικαιοσύνη εκφράζεται σήμερα για μεν τον “κατά την πράξη χριστιανό” με το διαχρονικό μήνυμα της πνευματικής και φιλανθρωπικής διακονίας και της θυσίας, για δε τους λοιπούς με την ανύπαρκτη πλέον κοινωνική πρόνοια, την φαρισαϊκή ελεημοσύνη, τη συμφεροντολογική ή “επιδεικτική” χορηγία. Η χριστιανική αλληλεγγύη δεν εκφράζεται με την απρόσωπη παροχή της προοδευτικά συρρικνούμενης «κοινωνικής ασφάλισης» αλλά με μία πολύ προσωπική αλληλεγγύη στο πλαίσιο της συναντίληψης, της συμπάθειας, της ενσυναίσθησης, της θυσίας για τον Άλλο.

Επιγραμματικά, για να ισχύσει η αληθής ισότητα απαιτείται **διακονία αγάπης**, όπως την προσδιορίζει η **Καινή (η νέα) εντολή της αγάπης** και την αναλύει λεπτομερώς ο Ύμνος της αγάπης του αποστόλου Παύλου, του πρώην διώκτη του χριστιανισμού. Στην ορθόδοξη παράδοση η ενέργεια αυτή δεν γίνεται αντιληπτή ως ένα απλό συναίσθημα της αγάπης αλλά ως ένας τρόπος τού είναι μας, ως στοιχείο της ύπαρξής μας, χωρίς υπερηφάνεια και ιδιοτέλεια, με την ανοχή και την κατανόηση του Άλλου, με την εμπιστοσύνη στον Άλλο, με την υπομονή και την αυτοθυσία. Διαφορετικά μιλάμε για **κενή εντολή της Αγάπης**.

Παραδείγματα

Αυτή την ευρεία έννοια της διακονίας, ενώ λειτουργεί και λειτουργεί καθημερινά, δεν την βλέπουμε, διότι -όπως προαναφέραμε- δεν αφήνει χώρο η αδιάκοπη προβολή τού κακού προς ικανοποίηση της τρομολαγνείας και παγίωση της αντίληψης, ότι παντού τίποτε καλό δεν συμβαίνει, τίποτε “συνανθρώπινο” δεν επιτελείται.

Παρόλα αυτά, αν αυτή τη στιγμή κλείσουμε για λίγο τα μάτια μας, απομακρύνοντας έτσι το βλέμμα μας από τα χωρίς διακοπή ή προσωρινή αναστολή προβαλλόμενα ερεθίσματα, και αφουγκραστούμε κάποιους αδύνατους αλλά

γλυκούς ήχους, θα την δούμε σιγά-σιγά σε πολλές μορφές. Ξεκινώντας από το πιο απλό και φτάνοντας στο πλέον σύνθετο.

Θα την δούμε όταν παραλαμβάνει κάποιος το γεύμα των πέντε ευρώ και δίνει από την καρδιά του στον νέο άνθρωπο που το μεταφέρει (συνήθως φοιτητή ή μετανάστη) ένα ευρώ φιλοδώρημα [αντιστοιχεί στα 2/10 της συνολικής αξίας του γεύματος], θα την συναντήσουμε αν σταθούμε πολύ χρόνο δίπλα στην ανιδιοτελή, συνεχή και συνεπή πράξη φιλανθρωπικών σωματείων, συλλόγων και πρωτοβουλιών, θα την κατανοήσουμε μέσα από κάτι λιγότερο συνηθισμένο και περισσότερο σύνθετο. Δηλαδή μέσα από την παρατήρηση των μηνυμάτων της αναλογικότητας και της δικαιοσύνης, τα οποία ήλθε να μου τα υπενθυμίσει πριν από ένα μήνα, αιφνιδιάζοντάς με μάλιστα ευχάριστα, το παρακάτω δημοσίευμα υπό τον τίτλο: «**Διακονείν-covid-19**». Ομολογώ ότι δεν περίμενα την χρήση τού όρου εκ μέρους της πηγής που τον χρησιμοποίησε, αφού η έγκλιση αυτή του διακονώ περιλαμβάνεται στον χερουβικό ύμνο της Θείας Λειτουργίας (τὸ γὰρ **διακονεῖν** σοι μέγα καὶ φοβερόν...[γιατί είναι μεγάλο και φοβερό να σε υπηρετούν και σ' αυτές τις επουράνιες δυνάμεις]).

«ΔΙΑΚΟΝΕΙΝ-Covid-19

Συνεχίζοντας την παράδοση του «διακονεῖν» την κοινωνία και με αίσθημα ευθύνης απέναντι στους συνανθρώπους μας, η [...] και η οικογένεια ... πήραν την πρωτοβουλία και στήριξαν, δια μέσου της Ενώσεως Ελλήνων Εφοπλιστών, με ιατροτεχνολογικό εξοπλισμό Δημόσια νοσοκομεία στο κέντρο και την περιφέρεια για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19.

Συγκεκριμένα, έχουν δωρίσει ιατρικά μηχανήματα διάγνωσης και υποβοήθησης, καθώς και συσκευές παρακολούθησης φυσιολογικών παραμέτρων στα νοσοκομεία «Σωτηρία» Αθηνών, «Σκυλίτσειο» Χίου, καθώς και στο Περιφερειακό Ιατρείο Οινουσσών.

Επιπλέον, και αποδίδοντας φόρο τιμής προς μεγάλους ευεργέτες του έθνους μας, στα μηχανήματα τοποθετήθηκαν πλακίδια με αντίστοιχη αφιέρωση εις μνήμην των Ανδρέα Συγγρού, Ιωάννη Βαρβάκη (Λεοντή), Ζαννή Στεφάνοβικ-Σκυλίτση, Απόστολου Αρσάκη, Ευαγγέλη Ζάππα και Βαρόνου Σίμωνα Σίνα. Παράλληλα, χρηματοδότησαν την διεξαγωγή Ιατρικής Έρευνας αιχμής παγκόσμιας εμβέλειας για τον ιό SARS-COV-2. Αυτή διενεργείται από ομάδα επιστημόνων του Ερευνητικού Ινστιτούτου Μελέτης και Αντιμετώπισης Γενετικών και Κακοήθων Νοσημάτων της Παιδικής Ηλικίας, Χωρέμειο Ερευνητικό Εργαστήριο, Νοσοκομείο Αθηνών Παιδών «Αγία Σοφία» του Πανεπιστημίου Αθηνών και σε συνεργασία με επιστήμονες από τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ).

Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της πανδημίας, η οποία έχει επιφέρει τεράστιο κόστος σε ανθρώπινες ζωές τόσο στην πατρίδα μας όσο και στον κόσμο.

Η [...] και η οικογένεια [...] συγχαίρουν όλους τους ιατρούς, τους νοσηλευτές και το προσωπικό όλων των νοσοκομείων, οι οποίοι βρίσκονται στην πρώτη γραμμή αυτού του πολέμου εναντίον της πανδημίας, για την Ιπποκράτειο αφοσίωσή τους στο λειτομήρημά τους».

Η έκπληξή μου έγινε θαυμασμός, όταν διαβάζοντας το δημοσίευμα διεπίστωσα τα

εξής: ο τίτλος περιέγραφε την διακονία τού ανθρώπου προς τον Θεό, η οποία δεν είναι άλλη από την διακονία τού ανθρώπου προς τον άνθρωπο, όταν ο πρώτος γνωρίζει την δικαιοσύνη και δεν αποφεύγει να την εκφράσει έμπρακτα προς τον δεύτερο και μάλιστα τώρα στην πολύ δύσκολη στιγμή που υπάρχει απόλυτη ανάγκη αντιμετώπισης της πανδημίας από πολλές πλευρές.

Αυτή η έννοια του προσανατολισμού τού μηνύματος της διακονίας προτυπωθεί πριν από δύο χιλιετίες με το: «Ξέρετε, ότι εκείνοι που θεωρούνται άρχοντες των εθνών, τα καταδυναστεύουν [...] Αλλ' εκείνος που θέλει να γίνει μεγάλος μεταξύ σας, θα είναι **υπηρέτης** σας, και εκείνος που θέλει να είναι μεταξύ σας πρώτος, θα είναι δούλος όλων. Διότι και ο Υιός τού ανθρώπου δεν ήλθε **να υπηρετηθεί** αλλά **να υπηρετήσει** και να δώσει την ζωή του λύτρο για πολλούς».

«οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν
[...] ἀλλ' ὅς ἐάν θέλη γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος,
καὶ ὅς ἐάν θέλη ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται δούλος· καὶ γὰρ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Μάρκ. 10, 42- 45).

Δεν παραλείπω να προσθέσω, ότι το υπόψη δημοσίευμα μού έδωσε την ευκαιρία να επαναφέρω και να διευρύνω εδώ μία πρόταση για χορηγίες προς αντιμετώπιση των προβλημάτων ετοιμόρροπων κτιρίων, καθόσον μάλιστα ο π. αρμόδιος υπουργός είχε ανακοινώσει προ ημερών σχετική(;) νομοθετική ρύθμιση.

Καταθέτω λοιπόν και πάλι, σύμφωνα και τα με τα όσα αρμοδίως είχα προτείνει από ετών και επαναδιατύπωσα με αφορμή τον τραγικό θάνατο των δύο νέων ανθρώπων στη Σάμο από τον πρόσφατο σεισμό, τα εξής. Θα πρέπει να μελετηθεί η θέσπιση ρυθμίσεων για τα ετοιμόρροπα κτίρια, παρέχοντας κίνητρα στην ιδιωτική πρωτοβουλία, ώστε να υπάρξει εκ μέρους της χρηματοδότηση και αυτεπιστασία των απαιτούμενων έργων είτε για την προστασία των πολιτών είτε για την διάσωση των διατηρητέων (βλ. [εδώ](#)).

Στην πρόταση αυτή προσθέτω τώρα και την διάσωση των πολιτών από απειλές, όπως αυτή που έχει προκαλέσει την παγκόσμια πανδημία, με απευθείας προσφορά

των αναγκαίων (π.χ. τεχνολογικό εξοπλισμό) ή με χρηματοδότηση δημόσιων ερευνητικών κέντρων για τη διενέργεια επιστημονικών μελετών. Βέβαια τα κίνητρα σε κάθε περίπτωση δεν θα αφορούν σε φοροαπαλλαγές ή τέτοιου είδους άλλες παροχές, διότι αυτή η ενέργεια δε ν εμπίπτει στην έννοια τής διακονίας.

Ας μην διστάζουμε λοιπόν και να διακονούμε και να τοποθετούμε ενημερωτικές πινακίδες με τα ονόματα αυτών που πραγματοποιούν τα διακονήματα-“χορηγίες”. Και, ασφαλώς, επειδή η παγκοσμιοποίηση επιβάλλει άμεσα ή έμμεσα κοινούς όρους και σε ορισμένες περιπτώσεις ορθώς (όπως το lockdown και το take away, αφού η ελεύθερη διακίνηση προσώπων είναι ζητούμενο [βλ. ελεύθερη διακίνηση ιδεών, αγαθών, προσώπων]), ας μη γράψουμε «διακονία» ή «διακόνημα» της Χ ή του Ψ (για να μην πηγαίνει η σκέψη σε εκκλησίες ή κάτι σχετικό) ούτε βέβαια “χορηγός”, «χορηγία» αφού τα sponsor και sponsoring είναι... πιο εύηχα.

<https://bit.ly/2NYXOeM>